

Jag får, på grund häraf, anhålla,

att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i nu gällande tulltaxa, att alla yttre emballage, vare sig af trä, metall, papp, väf eller annat material, skola vara tullfria, samt att, i följd häraf, nu förekommande anmärkningar om att afdrag i vigten ej får ske för omslag bortfalla ur tulltaxan.

Om remiss till bevillningsutskottet anhålles.

Stockholm den 27 januari 1897.

Olof Olsson.

N:o 98.

Af herr **S. J. Kardell**, *om ändrad lydelse af 3 § 1 mom. i förordningen angående mantalsskrifning.*

Långa voro de förhandlingar, som föregingo den nya mantalsskrifningsförordningens införande. På Riksdagens begäran 1871 om en ny sådan förordning följde samma år en kongl. komité, hvilken redan året derpå aflemnade förslag, som dock blef dödfödt, i ty att det aldrig kom inför Riksdagens ögon. 1889 års Riksdag erinrade vederbörande om den föregående, då 18-åriga skrifvelsen och begärde ett förslag »om möjligt till nästa riksdag» hvarpå Kongl. Maj:t skyndade att uppdraga frågan åt nya komiterade. Dessa fullgjorde sitt uppdrag, men innan alla myndigheter blifvit hörda och alla jemkningar företagna, hade ytterligare några år gått, och först den 30 november 1893 kunde Kongl. Maj:ts förslag blifva färdigt, så att det ändt-

ligen kunde föreläggas 1894 års Riksdag. Fara var, att frågan icke ens nu, då ett förslag äntligen blifvit förelagdt Riksdagen, skulle blifvit afgjord, ty det var först efter långa diskussioner, återremiss och jemkningar som Riksdagen kom till enighet, och dock synes den nya mantalsskrifningsförordningen, som utfärdades den 6 derpå följande augusti, sedan embetsverken hörts angående Riksdagens ändringar, i åtskilliga afseenden bära en viss pregel af hastverk.

Bland de paragrafer, som mest omdebatterades, och rörande hvilka beslut först efter återremiss fattades, och som det oaktadt synes höra till de minst lyckligt formulerade, hör § 3 mom. 1, som handlar om mantalsskrifningsorten. Längre hade man känt olägenheterna af det dittills rådande förhållandet. I komiterades motiv påpekades dessa olägenheter, och under diskussionen i Riksdagen framhölls detsamma med stor skärpa.

Högst få voro nöjda med det förslag till stadgande i berörda hänseende, som förelades 1894 års Riksdag. Paragrafen återremitterades och återkom till Riksdagen i någon mån förbättrad samt antogs så helt hastigt, utan att man i allmänhet synes hafva gjort klart för sig, huru den nya formuleringen skulle verka. Resultatet har också blifvit, att de afgörande myndigheterna synas hafva allt annat än fast mark under fötterna, då det gäller att bestämma, huru lagens bestämmelser skola tolkas, hvilket allt icke är annat än i full öfverensstämmelse med de farhågor, som inom Riksdagen uttalades angående ett godtycklighetens regemente, ett myndigheternas stannande i olika beslut o. s. v., då det gälde tillämpningen af § 3, mom 1.

Det ifrågavarande momentets allmänna stadgande är, att »*en hvar skall mantalsskrifvas, der han är bosatt*». Men derifrån finnes i nästa punkt upptagna undantag. Det heter nemligen: »*Uppehåller sig någon under olika delar af året inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt, betraktas han såsom bosatt i det distrikt, der han vistas under sådana förhållanden, att han med afseende å tjenst, verksamhet eller andra omständigheter bör anses derstädes hafva sitt egentliga hemvist, med rätt likväl för den, som eger fast egendom eller idkar rörelse inom olika mantalsskrifningsdistrikt och inom hvartdera af dessa någon del af året vistas samt ej på grund af tjenst eller verksamhet kan anses hafva sitt egentliga hemvist i någotdera af dessa eller annat mantalsskrifningsdistrikt, att sjelf bestämma och anmäla, inom hvilketdera distriktet han skall mantalsskrifvas*».

Undantagen gälla således endast sådana personer, som »*uppehålla sig under olika delar af året*» eller som till och med endast »*någon del af året vistas*» inom olika mantalsskrifningsdistrikt, det senare gällande de personer, som ega fastighet eller idka rörelse inom hvartdera af de olika distrikten. Punkten sönderfaller i två delar, som beröra helt olika slag af personer.

Jag skall något närmare ingå på dessa båda olika delar, dervid först påpekande, att det förra uttrycket »*uppehålla sig under olika delar af året*» tydligtvis är något mera inskränkande än det andra »*någon del af året vistas*». Ehuru, matematiskt taget, äfven de minsta tidsmått äro »delar af året», så föreställer jag mig, att personer finnas, som *möjligen* på tolkningsväg skulle komma derhän, att de med det citerade uttrycket ville förstå större och sammanhängande delar af året. Ingenting finnes emellertid, som bjuder det, och så väl komiterades motivering som finansministerns anförande till statsrådsprotokollet i detta ämne tala tvärt om deremot. Att det icke är *vistandets längd*, som bör vara afgörande, framgår för öfrigt af åtskilliga andra omständigheter. Sammansatta bevillnings- och lagutskottet vid 1894 års riksdag anmärkte, att i förevarande afseende »*bör tillmätas väsentlig betydelse åt det förhållandet, att en person å viss ort utöfvar innehafvande tjänst*», och finansministern ansåg den 4 april samma år i Andra Kammaren frågan gälla, i fall persons »*innehafvande tjänst är af den beskaffenhet, att han deraf har sin egentliga sysselsättning och drager sin hufvudsakliga inkomst, så att han bör mantalsskrifva sig, der han innehar tjänsten*». Nu är det visserligen sant, att hvarken 1894 års sammansatta utskott eller dåvarande finansministerns åsigt äro normgifvande för en kommande regerings sätt att se saken. Men när det gäller en i ej fullt tydliga ord affattad lagtext, då synes det, som om vid tolkningen den största hänsyn borde tagas till de ord, som å regeringens vägnar yttrades inför svenska folkets representanter.

Förstår man således uttrycket »*uppehåller sig någon under olika delar af året*» efter orden och efter den tolkning, hvilken, som nyss visats, vid olika tillfällen gafs deråt vid lagens tillkomst, då beror mantalsskrifningsorten helt och hållet på beskaffenheten af »*tjänst, verksamhet eller andra omständigheter*». Detta synes vara alldeles uppenbart.

Om emellertid någon otydlighet eller någon tvekan kan påstås ega rum rörande den första delen af punkten, så är det helt enkelt icke möjligt att fatta, huru den senare punkten skall kunna på mer än ett sätt tolkas. Der gäller det endast att »*någon del af året vistas*», *någon* del, fullkomligt obestämdt, huru liten som helst. Uppfylls det villkoret, så må den, som inom olika distrikt eger fastighet eller idkar rörelse, sjelf välja mantalsskrifningsort. Men detta dock med den inskränkningen, att valrätten endast eger rum, om han »*ej på grund af tjänst eller verksamhet kan anses hafva sitt egentliga hemvist i någotdera af dessa eller annat mantalsskrifningsdistrikt*».

Om, såsom nyss visades, det kan anses ligga en den enskildes frihet mera inskränkande betydelse i orden »*uppehåller sig någon under olika delar af året inom särskilda mantalsskrifningsdistrikt*», som gälla för den första

kategorien, än i den formulering, som gäller för den andra kategorien, eller orden: »*inom hvartdera af dessa någon del af året vistas*», så ökas ännu mera den för fastighetsegare och rörelseiddkare medgifna valfriheten genom just sjelfva undantaget från denna frihet. Det enda, som inskränker valfriheten, är nemligen, om vederbörande »*på grund af tjänst eller verksamhet kan anses hafva sitt egentliga hemvist* på en viss bestämd ort. Det är nemligen att observera, att här stå endast orden »*tjänst eller verksamhet*», men icke såsom rörande den första kategorien »*andra omständigheter*».

Jag vill tillåta mig att relatera några af Kongl. Maj:t fattade resolutioner rörande tolkningen af ifrågavarande moment.

1) Hofstallmästaren E. Sager, som eger fastigheter i Stockholm samt del i egendomar i Skaraborgs och Jönköpings län, och hvilken under flera år varit mantalsskrifven inom Nykyrka socken, der han omvexlande med i Stockholm plägar vistas, hade på vederbörande rotemans yrkande af öfverståthållareembetet i Stockholm blifvit ålagd att skriva sig i Stockholm, der han innehar den ganska mycken omsorg och trägen tillsyn fordrande, aflönade tjänsten såsom chef för kronprinsens hofstall. Detta utslag, som af kammarrätten fastställdes, upphäfdes deremot af Kongl. Maj:t, som ansåg, att »*klaganden ej på grund af tjänst eller verksamhet kan anses hafva sitt egentliga hemvist i någotdera af berörda mantalsskrifningsdistrikt*», resolverande Kongl. Maj:t, att klaganden »*egt att sjelf bestämma och anmäla*» sin mantalsskrifningsort, godkännande således den af herr Sager valda mantalsskrifningsorten, Nykyrka.

2) Vice häradshöfdingen greve G. Lagerbjelke, hvilken såsom fideikommiss innehar egendom inom Brännkyrka socken, der han vistas »*mer än hälften af året*», och der han dessutom är kommunalnämndens ordförande och hvilken derjemte hyr våning i Stockholm, der han innehar icke på stat uppförd tjänst såsom amanuens i civildepartementet, blef af alla tre instanserna ålagd att låta mantalsskrifva sig i Stockholm.

3) Direktör S. Palme, hvilken eger fastigheter så väl i Stockholm som inom Djursholms villastad, och hvilken genom en mängd intyg styrkt sig olika delar af året uppehålla sig inom hvartdera af sagda begge olika mantalsskrifningsdistrikt, i hvilka begge han styrkt sig ega af honom och hans familj begagnad bostad samt hvilken slutligen har sin enda tjänst och all sin utkomst samt all sin verksamhet inom Stockholm, blef i alla tre instanserna ålagd att låta mantalsskrifva sig inom Djursholm.

Jag tager mig friheten fästa särskild uppmärksamhet på dessa tre fall. Det första fallet och det sista rör personer, som ega fastighet inom två mantalsskrifningsdistrikt. I det första fallet förklarar Kongl. Maj:t, att valfriheten må tillämpas, oaktadt herr Sager har bestämd, aflönad tjänst och verk-

samhet i Stockholm, men hvarken tjänst eller verksamhet inom Nykyrka socken. I det sista fallet förklarar Kongl. Maj:t klaganden skola mantalskrifva sig i ett distrikt, der han har alldeles ingen tjänst och ingen verksamhet. I det andra fallet åläggas en person att låta mantalsskrifva sig i Stockholm, der han endast har en amanuensplats utom stat i ett embetsverk, medan han för öfrigt under mer än halfva året vistas på landet för att sköta sin jordegendom och sina magtpåliggande kommunala uppdrag.

Flera exempel skulle kunna framdragas, men de här åberopade tre fallen torde vara till fyllest för att visa, hurusom den formulering, som § 3 mom. 1 erhållit, icke är tillräckligt noga preciserad för att de myndigheter, som i hithörande fall ega afgörandet, må kunna derur få ett klart och enkelt rättesnöre för en allmängiltig tillämpning.

Nu kan man visserligen härom säga, såsom ock framdrogs vid diskussionen år 1894 om denna paragraf, då någon påpekade det otydliga i formuleringen, att denna otydlighet icke vore af så stor betydelse, alldenstund genom praxis och prejudikat ett visst och bestämdt sätt att tolka paragrafens bestämmelser dock snart skulle utbilda sig. Detta synes mig dock vara ett sätt att resonnera, som icke borde begagnas, då det gäller så viktiga lagstadganden. Det får för öfrigt sin dom redan af den inkonsekvens, som tydligen ligger dels i ofvan anförda tre resolutioner af en och samma regering, och dels ännu mera i de två på hvarandra följande finansministrarnes helt skiljaktiga åsikter rörande tolkningen af ifrågavarande bestämmelser.

Jag har med det ofvan anförda sökt att visa, hurusom högst väsentligt olika åsikter rörande tolkningen af § 3 mom. 1 af mantalsskrifningsförordningen göra sig gällande. Medan den ene anser, att orden »uppehåller sig någon under olika delar af året» och ännu mera orden »någon del af året vistas» skola så tolkas, att undantagsbestämmelserna inträda, så snart en person vistas inom olika distrikt hur kort tid som helst, så håller man å andra sidan före, att man skall mantalskrifvas der, hvarest man vistas mer än halfva året, mer än 183 dagar. Medan den ene med friherre von Essen anser, att frågan gäller, i fall en persons »innehafvande tjänst är af den beskaffenhet, att han deraf har sin egentliga sysselsättning och drager sin hufvudsakliga inkomst, så att han bör mantalsskrifva sig, der han innehar tjänsten», så menar den andre, att »tjänst eller verksamhet eller andra omständigheter» betyder föga gent emot det längre eller kortare vistandet inom det ena eller andra distriktet. Medan den ene anser, att såsom »tjänst eller verksamhet» enligt denna paragraf bör förstås så väl enskild som privat tjänst eller verksamhet, så menar man å andra sidan, att den privata tjänsten hos t. ex. ett bolag eller den privata verksamheten är af ingen betydelse eller att den kan så godt som lemnas ur räkningen. Det mest betänkliga der vid lag är, att

de olika meningarna icke minst synes vara till finnandes bland de dömande myndigheterna sjelfva.

Under sådana omständigheter anser jag det vara af synnerlig vikt, att den här omförmälda § 3 mom. 1 i mantalsskrifningsförordningen i så måtto och i sådant syfte rättas, att dels lydelsen af andra stycket blifver fullt tydlig och bestämd, dels ock större hänsyn tages till de i samma andra stycke omförmälda personernas så väl enskilda som offentliga tjänst och verksamhet.

Jag tillåter mig därför vördsamt föreslå,

att § 3 mom. 1 i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående mantalsskrifning måtte erhålla följande förändrade lydelse: »En hvar skall mantalskrifvas, der han är bosatt. Om någon har bostad inom flera än ett mantalsskrifningsdistrikt, så skall han betraktas såsom bosatt inom det distrikt, der han har sin väsentliga, enskilda eller allmänna tjänst, eller der han utöfvar annan verksamhet, som för honom hufvudsaklig är, eller annars för det mesta vistas; med rätt likväl för den, som eger fast egendom eller idkar rörelse inom olika mantalsskrifningsdistrikt och inom hvartdera af dessa någon del af året vistas samt ej på grund af tjänst eller verksamhet kan anses hafva sitt egentliga hemvist i någotdera af dessa eller annat mantalsskrifningsdistrikt, att sjelf bestämma och anmäla inom hvilketdera distriktet han skall mantalsskrifvas,

eller ock att det utskott, som kommer att behandla denna motion, sjelft behagade utarbета och för Riksdagen framlägga en med motionens syfte öfverensstämmande formulering af § 3 mom. 1 i mantalsskrifningsförordningen.

Alternativt hemställas,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t i sådant syfte, som ofvan antydts, behagade låta utarbета samt för nästinstundande Riksdag framlägga förslag till förändrad lydelse af § 3 mom. 1 i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående mantalsskrifning.

Stockholm den 29 januari 1896.

S. J. Kardell.